TEEVIIT 2007

AJALOO RIIGIEKSAM 2007

1. **Eksam toimub 14. mai, lisaeksam 29. mail**

2. **Eksami eesmärgid:**

1. hinnata riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust, eriti järgmisi oskusi:
    - näha ühiskonnas toimunud muutusi, arengu järjepidevust ajaloo vältel;
    - leida Eesti ajaloo seoseid Euroopa ja kogu maailma ajalooga;
    - kasutada vastavat faktilist materjali, näitamaks ühe või teise ajalooperioodi, aja-loosündmuse või -nähtuse, teatud probleemi mõistmist; arutleda ajalooprobleemide üle, toetudes vastavale tõendusmaterjalile, analüüsides ja hinnates mitmesuguste sündmuste ja nähtuste olemust ja kulgu, põhjuslikke seoseid, sarnasusi ja erinevusi, alternatiivseid arenguvõimalusi ning erinevaid tõlgendusi;
    - refereerida, kommenteerida, analüüsida ja hinnata erinevaid ajalooallikaid, võrrelda neid omavahel;
    - töötada ajalookaardiga ja ajalooteemaliste piltidega, skeemide ja statistilise materjaliga ning teha nende alusel järeldusi;
    - hinnata üldajaloo XX sajandi ja Eesti ajaloo põhisisu, olulisemate probleemide, tähtsamate sündmuste, kultuuripanuse, mõistete ja isikute tundmist;

2. suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;

3. siduda järjestikuseid haridusastmeid ja –tasemeid;

4. anda koolile ning õpetajatele võimalus hinnata oma õpitulemusi üleriigilisel taustal;

5. kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õppekirjanduses, õpetajate täienduskoolituses, suunata vastavat arendustööd.

6. saada õpilastel objektiivsem ettekujutus oma õpitulemustest ja koolil ennast hinnata;

7. kooli pidajal, Haridus- ja teadusministeeriumil, lastevanematel ja teistel saada tagasisidet õppimise/õpetamise tulemuslikkusest koolis;

8. võrrelda gümnaasiumilõpetajate eksamitulemusi;

9. ühitada gümnaasiumi lõpueksamid kutseõppeasutuse, rakenduskõrgkooli ja ülikooli sisseastumiseksamitega.

3. **Eksami korraldus**

Ajaloo riigieksami töö kirjutamiseks on aega 4 tundi (240 minutit). Eksamil vaheaega ei ole

Eksamitöö koosneb kolmest osast: arutlusest (25p) I osa ja erinevatest ülesannetest (75p), mis jaguneb Eesti ajalugu – II osa ja üldajalugu – III osa. Töö osade vastamise järjekorra valib õpilane. Arutluse mustandileht jääb kooli.

Eksamitöö kirjutatakse sinise või musta tindi või pastaga. Pliiatsiga kirjutatut ei arvestata. Paranduste tegemisel tõmmatakse vale vastus maha ja kõrvale või järele kirjutatakse uus vastus. Vastust üle kirjutada ega korrektorit kasutada ei ole lubatud.

Ajaloo riigieksamil ei ole lubatud kasutada abivahendeid.

4. Eksami vorm

Ajaloo riigieksam on kirjalik.

Eksamitöö koosneb kolmest osast (vt 3. punkt)

1) Arutlev küsimus, kus eksaminand valib kuuest teemast ühe. Kolm teemat on Eesti ajaloost ja kolm teemat üldajaloost. Arutleva küsimuse juures tuleks pöörata tähelepanu probleemi püstitamisele ja teema väljaarendamisele, faktide põhjendatud kasutamisele, käsitlusele tuginevate järelduste esitamisele, oma põhjendatud arvamuse väljendamisele ning korrektsele arutluse vormistusele. Oluline on, kuivõrd suudab õpilane arutleda ajaloo probleemide üle, kuivõrd tajub ajaloo järjepidevust ja Eesti ning maailma ajaloo seotust. Arutluse eest on võimalik saada 25 punkti.

2) Töö allikmaterjalidega (pildid, dokumendid, kaardid) ja erinevaid osaoskusi kontrollivad kombineeritud ülesanded. Tähelepanu tuleks pöörata sündmuste olemuse mõistmisele, oskusele refereerida erinevaid allikaid, erinevate arvamuste ja käsitluste eristamisele ning isiklike seisukohtade põhjendatusele. Eksaminand peaks suutma eristada olulist ebaolulisest, mõistma sündmuse tähendust ja kaalu, oskama varemõpitut uues situatsioonis tarvitada, tundma kronoloogilist raamistikku ning nägema seost erinevate sündmuste vahel. Eksamitöö teise ja kolmanda osa eest kokku on võimalik saada 75 punkti.

Eksamitöö koostamisel lähtutakse riiklikus õppekavas gümnaasiumilõpetajatele esitatud õpitulemustest. Arvestatakse õppekirjandust, mille alusel tänane gümnaasiumilõpetaja on teadmised ja oskused omandanud (kõik HTM-i kinnitatud ajalooõpikud gümnaasiumile).

Riigieksami ülesanded hõlmavad üldjoontes 50% Eesti ajaloo ja 50% üldajaloo temaatikat. Sel aastal on esmakordselt eksamiteemade hulgas üks teema kursusest *Inimene. Ühiskond, kultuur*.

Eksami teemad:

Eksami teemad 2007

EESTI AJALUGU

Eesti ajaloo perioodid, üldiseloomustus ja pöördepunktid
Pöördepunktid: muistne vabadusvõitlus, Liivi sõda, Poola–Rootsi sõjad, Põhjasõda, maailmasõjad ja okupatsioonid. Iseseisvumine ja taasiseseisvumine.
Antud teema eeldab, et õpilased teavad, missugused sündmused viisid Eesti ala ühe või teise riigi koosseisu ning milliseid muutusi võimude vahetumine endaga kaasa tõi. Eksamil ei eeldata üksikasjalist sõdade käigu teadmist. Eksaminand peab tundma administratiivse jaotuse muutumist, kirjeldatavate sündmuste/protsesside ajaloolist tausta, oskama analüüsida kaardil

leiduvat teavet, tundma erinevate ajalooperioodide tähtsamaid sündmusi, orienteeruma ajas – oskama paigutada Eesti ajaloo ja kultuuri tähtsamaid sündmusi õigesse ajaperioodi.

Eesti riik ja rahvas II maailmasõjas 1939-1945
MRP. Baaside leping. Eesti okupeerimine ja annekteerimine Nõukogude Liidu poolt. Esimene nõukogude aasta. Suvesõda. Saksa okupatsioon. Eestlased sõdivate riikide relvajõududes. Vabariigi taastamise katse. Teise maailmasõja tagajärjed Eestile.

ÜLDAJALUGU

Rahvusvahelised suhted 20. sajandil (1991. aastani)
Suurriikide liidud 20. sajandi algul. Esimese maailmasõja põhjused ja tulemused. Muutused Euroopa poliitilisel kaardil. Rahvasteliit. Versailles' süsteem ja selle lagunemine. Lepituspoliitika. Müncheni konverents. MRP.
Teise maailmasõja sõdivad pooled. Atlandi harta. Hitleri vastane koalitsioon. Potsdami konverents. Teise maailmasõja tagajärjed.
Külm sõda. Trumani doktriin. Marshalli plaan. Kriisid ja kriisikolded külma sõja ajal: Berliini blokaad, Korea sõda, Berliini kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda. Võidurelvastumine ja desarmeerimine. Helsingi protsess. Suhete uus teravnemine (alates Afganistani sõja puhkemisest 1979).
Külma sõja lõpp ja kommunistliku süsteemi lagunemine. Muutused Euroopa poliitilisel kaardil 20. sajandil.

Demokraatia ja diktatuur kahe maailmasõja vahel.
Esimese maailmasõja mõju sõdivate riikide ühiskonnale ja majandusele. 1917. a Venemaal. Impeeriumide lagunemine. Suure majanduskriisi mõju ühiskonnale.
Demokraatia ja diktatuur (Itaalia, NSV Liit, Prantsusmaa, Saksamaa, Suurbritannia ja USA): poliitiline süsteem, majandus. Eksaminandilt eeldatakse, et ta mõistaks demokraatia ja diktatuuri olemust, iseloomulikke jooni, nende tekkimise või ka kadumise põhjusi, sh. üksikisiku osa ajaloos. Eksamikomisjon eeldab eksaminandilt teema demokraatia ja diktatuuri arengu nägemist rahvusvahelisel taustal.

INIMENE-ÜHISKOND-KULTUUR

Keskaja ühiskond Euroopas ja Eestis
Läänikord: talupoegade feodaalne sõltuvus, mõisamajandus, feodaalide ja talurahva eluolu.
Linnad: majanduse areng, linnade teke ja areng, hansakaubandus, käsitöö ja tsunftikord, linnade valitsemine.
Seisused keskajal.
Kiriku tähtsus keskajal.
Keskaja kultuur: vaimulikud ordud (benediktlased, tsistertslased, frantsisklased, dominiiklased), haridus ja teadus, arhitektuur.

5. Eksami tase

Gümnaasiumi õpitulemuste saavutatus ajaloos. Eksamiga kontrollitakse gümnaasiumi Eesti ajaloo ja XX sajandi üldajaloo ja kursuse Inimene, ühiskond, kultuur ainesisu. Riigieksamitöö sisaldab erineva raskusastmega ülesandeid, millest 20% on äratundmistasandil; 30% reprodutseerimistasandil; 50% rakendustasandil: analüüs, üldistamine, hinnangu andmine.

6. Ülesannete tüübid

Avatud vastustega ülesanded: arutluse kirjutamine; kaardi, pildi/foto, allikakatke(te), statistiliste andmete analüüs; näidete esitamine olukorra, perioodi, sündmuse kirjeldamiseks ja iseloomustamiseks, oma valikute ja seisukoha hindamine ja põhjendamine, mõistete selgitamine.

Etteantud vastusega ülesanded: järjestamine ajaliselt varasemast sündmusest alates; valikvastustega ülesanded – etteantud tunnuste/märksõnade klassifitseerimine (ajaloosündmuse sidumine õige ajaperioodiga)

7. Eksaminand peab teadma ja osakama

Eksamitöö koostatakse RÕK (2002) gümnaasiumi õpitulemuste alusel. Eksam kontrollib Eesti ajaloo ja XX sajandi üldajaloo ning kursuse Inimene, ühiskond ja kultuur õppesisu

Õpitulemused: Gümnaasiumi lõpetaja:

- oskab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadelda maailma nende pilgu läbi;
- oskab leida, selekteerida, refereerida, analüüsida ja kriitiliselt hinnata erinevaid ajalooallikaid ja seisukohti;
- oskab analüüsida massimeedia informatsiooni;
- oskab esitada informatsiooni läbitöötamise tulemused suuliselt, visuaalselt, kirjalikult; koostada teese ja uurimusi, kirjutada ajalooteemalisi arutlusi; osaleda ajalooalastes diskussioonides, töötada kaardiga;
- mõistab ja teab ajalooliste ajastute põhisisu ning vaimulaadi;
- tunneb maailma olulisemaid kultuurisaavutusi, mõistab kultuuri järjepidevust;
- tunneb Eesti ajalugu ja selle seoseid teiste Läänemeremaade ning Euroopa ja maailma ajalooga;
- mõistab ühiskonnas toimunud muutusi, arengu järjepidevust ajaloo vältel.

8. Soovitusi eksamiks valmistumiseks

Ajaloo riigieksamiks valmistumisel tuleks tutvuda eksamiks valitud teemade kajastamisega õppekirjanduses ja tutvuda ülesannete tüüpidega varasemate eksamitööde alusel (sh eksami arutluse hindamise juhendiga). Eksaminand peaks arvestama, et faktiteadmiste perfektsest omandamisest ei piisa hea eksamitulemuse saavutamiseks. Teadmisi tuleb osata kontekstis kasutada, omavahel siduda, oma seisukohta põhjendada ja näidetega kinnitada.

9. Õppematerjalid

Eksamitöö on koostatud gümnaasiumi õppekirjanduse alusel.

1) A. Adamson, T. Karjahärm. Eesti ajalugu. Õpik gümnaasiumile. – Tln: Argo, 2004;
2) A. Mäesalu, T. Lukas, M. Laur, T. Tannberg. Eesti ajalugu . − Tln: AS Bit 1998;
3) M. Laur, A. Pajur, T. Tannberg. Eesti ajalugu II. – Tln: AS Bit 1998;
4) L. Vahtre. Eesti ajalugu. Õpik gümnaasiumile. – Tln: Ilo, 2004;
5) A. Adamson, S. Valdmaa. Eesti ajalugu gümnaasiumile. – Tln: Koolibri 1999, 2001;
6) Koostaja H. Piirimäe. Inimene, ühiskond, kultuur II. Keskaeg ja varauusaeg.
– Tln: Koolibri 2000, 2005;

7) A. Adamson, J. Ant, M. Mihkelson, S. Valdmaa, E. Värä. Lähiajalugu. Õpik XII klassile. – Tln: Argo 2000, 2003;
8) A. Fjodorov. XX sajand. Õpik gümnaasiumile, 1. ja 2. osa. – Tln: AS Bit 2002;
9) M. Laur, A. Mäesalu, T. Tannberg, U. Vent. Eesti ajalugu I, Muinasajast 19. sajandi lõpuni. – Tln: AS Bit 2005;
10) A. Pajur, T. Tannberg. Eesti ajalugu II, 20. sajandist tänapäevani. – Tln: AS Bit 2006;
11) А. Мяэсалу, Т. Лукас, М. Лаур, Т. Таннберг. История Эстонии I.- Тлн: АС Бит 1999;
12) М. Лаур, А. Паюр, Т. Таннберг. История Эстонии II. - Тлн: АС Бит 1997;
13) С. Валдмаа, А. Адамсон. История Эстонии. Учебник для гимназии. – Тлн: Коолибри 2000;
14) Сост. Х. Пийримяэ. Человек, общество, культура I. – Тлн: Коолибри 2001;
15) Сост. Х. Пийримяэ. Человек, общество, культура II. – Тлн: Коолибри 2002;
16) Сост. Х. Пийримяэ. Человек, общество, культура III. – Тлн: Коолибри 2002;
17) Сост. А. Адамсон. Новейшая история для 12 класса. – Тлн: Институт им. Я. Тыниссона 2000;
18) А. Феодоров. История XX века. Учебник для гимназии. Часть 1. - Тлн: АС Бит 2001;
19) А. Феодоров. История XX века. Учебник для гимназии. Часть 2. - Тлн: АС Бит 2001.

Lisamaterjale eksamiks valmistumisel

1. Ajalugu. Riigieksamite ülesanded 1998–2001. Koostaja M. Räis. REKK. Tallinn 2001.
2. Käsiraamat 2001. aastal ajaloo riigieksami sooritajale. Koostajad T. Kilumets, A. Koks, Ü. Kõiv, M. Oja, T. Ojala, P. Rihvk, M. Räis, J. Saar. REKK. Tallinn 2000.
3. Eksaminandile ajaloo riigieksamist 2002. Koostajad Ü. Kõiv, M. Oja, M. Räis, E. Värä, A. Adamson. Argo. Tallinn 2002.
4. Eksaminandile ajaloo riigieksamist 2003. Koostajad Ü. Kõiv, M. Oja, M. Räis, E. Värä, A. Adamson. Argo. Tallinn 2003.
5. Ajalugu. Riigieksamite ülesanded 1999–2003. Koostaja M. Räis. REKK. Tallinn 2004.
6. Eksaminandile ajaloo riigieksamist 2004. Koostaja E. Tannberg. Argo. Tallinn 2004.
7. История. Задания государственных экзаменов 2000–2001. Таллин 2001.
8. С. Исаев. А. Григорьев. Пособие для подготовки к государственному экзамену по истории 2000 года. Таллин 2000.
9. С. Исаев. А. Григорьев. В. Жибуртович. Пособие для подготовки к государственному экзамену по истории. Таллин 2001.

Ajaloo riigieksamist õpetajatele

(riigieksamite analüüsid ja eksamitööd vt ka REKKi koduleht www.ekk.edu.ee/riigieksamid)
1. Ajalugu. Riigieksam 1997. Koostajad I. Piir, S. Aiaste, N. Klitsner, S. Baronov, S. Õispuu, T. Laan, M. Oja. Tallinn 1997.
2. Ajalugu. Riigieksam 1998. Koostajad I. Piir, S. Aiaste, N. Klitsner, S. Baronov, S. Õispuu, M. Oja, A. Adamson, A. Koks. Tallinn 1998.
3. Ajalugu. Riigieksam 1999. Koostajad I. Piir, S. Aiaste, N. Klitsner, S. Baronov, S. Õispuu, M. Oja, E. Karo, A. Koks, T. Ojala, A. Pajur, A. Raudsepp. Tallinn 2000.
4. Ajalugu. Riigieksam 2000. Riigieksam 2001. Koostajad M. Oja, M. Räis. Tallinn 2000.
5. Ajalugu. Riigieksam 2001. Riigieksam 2002. Koostajad M. Oja, M. Räis. Tallinn 2001.
6. Ajalugu. Riigieksam 2002. Riigieksam 2003. Koostajad M. Oja, M. Räis, E. Tannberg. Tallinn 2002.

7. Ajalugu. Riigieksam 2003. Riigieksam 2004. Koostajad M. Oja, M. Räis, E. Tannberg. Tallinn 2003.